

19.12.2008

Dnro 3285/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

VIIVÄSTYS TUOMION ANTAMISESSA

1

KANTELU

Arvostelitte eduskunnan oikeusasiamiehelle 26.8.2007 osoittamassanne (26.10.2007 saapuneessa) kirjeessä Helsingin hovioikeudessa tuomion antamiseen kulunutta aikaa. Rikosasian pääkäsittely pidettiin 16.3.2007 ja (sittemmin lainvoimaiseksi tullut) tuomio annettiin 17.8.2007. Lisäksi arvostelitte asiassa suoritettua näytön arviointia.

3

RATKAISU

3.1

Oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä.

Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 1 momentin mukaan hovioikeuden ratkaisu julistetaan päätösneuvottelun päätyttyä tai annetaan hovioikeuden kansliassa. Julistettu ratkaisu päivätään julistamispäivälle ja kansliassa annettu ratkaisu sille päivälle, jona se on asianosaisten saatavissa.

Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentin mukaan tuomio ja lopullinen päätös on annettava 30 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymispäivästä. Jos ratkaisua ei voida erityisestä syystä antaa sanotussa määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista. Päätösneuvottelu on kuitenkin pidettävä heti pääkäsittelyn päätyttyä tai viimeistään seuraavana arkipäivänä.

3.2

Hovioikeuden ratkaisukokoonpanon selvitys

Hovioikeudenneuvos A toimi asiassa puheenjohtajana ja valmistelusta vastaavana jäsenenä. Ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden hovioikeudenneuvosten yhteisessä selvityksessä todettiin asian käsittelyn osalta, että hovioikeudessa vastaanotettu näyttö arvioitiin tuoreeltaan ja asia ratkaistiin välittömästi pääkäsittelyn jälkeen pidetyssä päätösneuvottelussa 16.3.2007. Samalla esittelijälle annettiin ohjeet tuomion laatimisesta. Jutun esittelijä antoi ehdotuksensa hovioikeuden tuomioksi (esittelijän konsepti) ja ehdotuksensa pääkäsittelyä koskevaksi käsittelypöytäkirjaksi tarkastavan jäsenen eli A:n tarkastettavaksi 21.3.2007. Tämän jälkeen vastuu asian etenemisestä on ollut A:n.

Hovioikeuden ratkaisukokoonpanoon kuuluneilla on selvityksen mukaan ollut samanaikaisesti tarkas-

tettavanaan runsas määrä muita vastaavanlaisia asioita. Hovioikeudenneuvokset B ja A ovat lisäksi olleet samanaikaisesti sidottuina törkeää sisäpiirin tiedon väärinkäyttämistä ym. koskevassa poikkeuksellisen laajassa rikosjutussa, jossa pääkäsittely oli toimitettu 14.11.–7.12.2006 ja jossa hovioikeuden tuomio annettiin 5.7.2007.

Selvityksen mukaan hovioikeuden ratkaisukokoonpanoon kuuluneet olivat kukin vuosilomalla selvityksessä lähemmin yksilöityinä aikoina huhti–elokuussa 2007.

Esittelijän konseptiin tehtyjen merkintöjen mukaan hovioikeudenneuvos A tarkasti esittelijän ehdotuksen 17.7.2007 eli olleessaan lomalla. A antoi tuolloin konseptin eteenpäin samanaikaisesti lomalla olleiden B:n ja C:n tarkastettavaksi. He tarkastivat konseptin kumpikin osaltaan välittömästi lomalta palattuaan 6.8. ja 8.8.2007. Sen jälkeen konseptin tuomiotaltioksi saattaminen ja asianosaisten tuomiojäljennösten valmistaminen sekä asiakirjojen julkipanomenettelyyn järjestäminen on vienyt oman aikansa niin, että tuomio on voitu antaa 17.8.2007.

Asiassa puheenjohtajana toiminut hovioikeudenneuvos A katsoi, että tapauksen olosuhteissa on ollut erityiset ja hyväksyttävät syyt antaa hovioikeuden tuomio mainituin tavoin viivästyneenä.

Hovioikeuden ratkaisukokoonpanoon kuuluneet ottivat lisäksi selvityksessään kantaa hovioikeuden asiassa suorittamaan näytön arviointiin.

3.3

Kannanotto

Selvityksen mukaan päätösneuvottelu on pidetty asiassa laissa edellytetyin tavoin välittömästi pääkäsittelyn päätyttyä. Tältä osin asiassa ei ole menetelty virheellisesti.

Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentin mukainen 30 päivän määräaika tuomion antamiseksi ei ole ehdoton, vaan erityisestä syystä – kuten jutun laajuuden vuoksi – tuomio voidaan antaa myöhemminkin. Käsillä olevaa asiaa ei nähdäkseni voi pitää erityisen laajana tai vaikeana.

Totean, että apulaisoikeuskansleri on 22.10.2008 antamassaan päätöksessä (dnro 34/31/06) kiinnittänyt Itä-Suomen hovioikeuden huomiota oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentissa säädetyn määräajan noudattamiseen tuomiota annettaessa. Tuossa tapauksessa tuomio oli annettu noin kolme ja puoli kuukautta pääkäsittelyn jälkeen. Tapauksessa käsitelty asia oli ilmeisesti tässä puheena olevaan kantelijan asiaan verrattuna jossain määrin vaikeampi, kun asiakokonaisuus siinä tapauksessa sisälsi verrattain vaativia tosiasia- ja oikeuskysymyksiä. Apulaisoikeuskansleri totesi lähemmin seuraavaa:

"Tuomion antamisen ajankohdasta on oikeudenkäymiskaareissa selkeästi edellä mainituin tavoin [oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentti] säädetty. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että menettelyä, jossa päätösneuvottelut tosiasiallisesti jatkuisivat niin sanotun konseptikierron aikana jopa usean kuukauden ajan pääkäsittelyn päättymisen jälkeen ei voida pitää kyseisen oikeudenkäymiskaaren säännöksen mukaisena. Kantelijan tapauksessa tuomio on annettu 3 kk 17 päivää pääkäsittelyn toimittamisen jälkeen. Laissa lähtökohdaksi säädetty 30 päivän määräaika tuomion antamiselle on siten ylitetty huomattavasti."

Käsillä olevassa asiassa kaikki ratkaisukokoonpanoon kuuluneet ovat olleet vuosilomilla 16.3.2007 pidetyn pääkäsittelyn jälkeen. Kukin on ollut lomalla suurimman osan huhtikuusta ja heinäkuusta. Kaikilla on ollut samanaikaisesti vastuullaan useita muitakin asioita. Lisäsi valmistelusta vastaava jäsen A samoin kuin hovioikeudenneuvos B ovat olleet sidottuja selvityksessä mainitussa poikkeuksellisen laajassa rikosasiassa, jossa annettiin tuomio 5.7.2007.

Edellä kuvatuista olosuhteista huolimatta katson, että lopullisen päätöksen antamista vasta neljä kuu-

kautta laissa asetetun 30 päivän pääsäännön jälkeen ja siis noin viiden kuukauden kuluttua pääkäsitelystä ei voida pitää oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentin mukaisena menettelyä. Tuomion antamisen ajankohdasta on säädetty laissa varsin selvästi. Tuomion antamisen viipymistä ei voi lähtökohtaisesti oikeuttaa tuomioistuimen sisäisiin työjärjestelyihin liittyvillä seikoilla. Käsillä olevassa asiassa ei ole nähdäkseeni tuotu esille seikkoja, jotka täyttäisivät lain edellytykset siitä, että ratkaisua "ei voida erityisestä syystä antaa" 30 päivän määräajassa ja että ratkaisu on annettava "niin pian kuin mahdollista". Menettely ei ole myöskään omiaan toteuttamaan perustuslain 21 §:ssä turvattua oikeutta viivytyksettä tapahtuvaan oikeudenkäyntiin. Saatan tämän käsitykseni hovioikeuden ratkaisukokoonpanon tietoon.

Yleisellä tasolla totean, että tuomion ajallaan antamiseen liittyvä este ei välttämättä aina ole tiedossa pääkäsitelystä päättyessä. Tästä syystä hovioikeudelta ei voida nähdäkseeni edellyttää, että sen tulisi aina tuoda esiin tuomion antamisen mahdollinen viivästyminen jo pääkäsitelystä päättyessä. Jos kuitenkin pääkäsitelystä jälkeen hovioikeudessa käy ilmi, että asianosaisille etukäteen ilmoitetussa tuomion antamisen ajankohdassa ei tulla pysymään, olisi mielestäni hyvän tuomioistuintavan mukaista, että asianosaisille ilmoitettaisiin ainakin merkittävistä tuomion antamisen viivästymisistä. Jos tuomio on ilmoitettu annettavaksi tietynä päivänä, siitä viivästymisestä olisi aina ilmoitettava.

Totean, että viimeksi mainitusta menettelystä ei säädetä tarkemmin laissa. Käsillä olevassa asiassa ei ole väitetty, että hovioikeus olisi pääkäsitelystä aikana tai sen päätyttyä ilmoittanut jonkin tietyn ajankohdan tuomion antamiselle. Kantelun mukaan avustajanne tiedusteli hovioikeudelta tuomiota 14. tai 15.8. ja hänelle vastattiin, että tuomio annetaan 17.8.2007, kuten sitten tapahtuikin.

Näytön arvioinnista esittämienne väitteiden johdosta totean seuraavaa. Suomen perustuslain (731/1999) 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet. Niillä on lainkäyttöasioissa lähtökohtaisesti laaja harkintavalta.

Näytön arvioinnista ja tulkinnasta voidaan usein olla perustellusti eri mieltä. Katson, että käsillä olevassa asiassa Helsingin hovioikeus on ratkaissut asian harkintavaltansa rajoissa. Oikeusasiamies ei voi puuttua siihen, miten tuomioistuin on käyttänyt tätä harkintavaltaa, jos harkintavaltaa ei ole ylitetty tai käytetty väärin. Oikeusasiamies ei myöskään voi muuttaa tai kumota tuomioistuinten ratkaisuja.

4

TOIMENPITEET

Asia ei anna puoleltani aihetta muuhun kuin että lähetän jäljennöksen vastauksestani Helsingin hovioikeudelle edellä kohdassa 3.3 mainitussa tarkoituksessa.